

УДК 811.111:378.147

**АКТИВІЗАЦІЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ
ШЛЯХОМ ОРГАНІЗАЦІЇ МОВЛЕННЕВОЇ РОЗМИНКИ
НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ПРАКТИЧНОЇ ГРАМАТИКИ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Одегова Н.М., канд. пед. наук (Харків)

У статті розглядаються можливості активізації розумової та мовленнєвої діяльності студентів на початку заняття з практичної граматики. Об'єктом детального вивчення є поняття мовленнєвої розминки. Автор визначає основні характеристики граматично-орієнтованої розминки та пропонує приклади відповідних завдань.

Ключові слова: активізація, граматика англійської мови, мовленнєва розминка, навчальна діяльність.

Одегова Н. Н. Активизация учебной деятельности студентов путём организации речевой разминки на занятиях по практической грамматике английского языка. В статье рассматриваются возможности активизации умственной и речевой деятельности студентов в начале занятия по практической грамматике. Объектом детального изучения является понятие речевой разминки. Автор определяет основные характеристики грамматически-ориентированной разминки и предлагает примеры соответствующих заданий.

Ключевые слова: активизация, грамматика английского языка, речевая разминка, учебная деятельность.

Odegova N. M. The Stimulation of Students' Learning Activity by Means of Using Warm-ups in English Grammar Classes. The article deals with the possibilities of stimulating students' intellectual and speech activity at the beginning of a grammar class. The principal focus is given to the notion of a warm-up. The author determines the essential features of a grammar-oriented warm-up and offers examples of corresponding activities.

Key words: activation, English grammar, speech warming-up, teaching/learning activity.

Однією з проблем, які ніколи не втрачають своєї актуальності в межах методики викладання іноземних мов, зокрема у вищій школі, є підвищення якості навчання. Шляхи вирішення цієї проблеми варіюються від застосування сучасних методів і підходів, розробки навчально-методичних матеріалів з урахуванням потреб студентів, використання новітніх технологій до створення сприятливого емоційного клімату навчання та стимулювання мотивації тощо. При цьому важливою умовою досягнення високих результатів є активізація розумової та мовленнєвої діяльності тих, хто навчається. У межах цієї публікації питання забезпечення активності студентів під час навчання розглядається в контексті заняття з практичної граматики англійської мови (на мовних факультетах). Прийом активізації навчальної діяльності студентів, який нас цікавить, – це залучення їх до виконання мовленнєвої розминки (warm-up) на початку заняття.

Аналіз методичної літератури свідчить про те, що включення мовленнєвої розминки до ходу заняття з іноземної мови є питанням, яке цікавить як зарубіжних, так і вітчизняних педагогів [1–3; 5; 6]. Однак у більшості випадків мовленнєва розминка розглядається методистами в контексті навчання школярів. Що стосується орієнтації на формування граматичних навичок, то відповідні завдання поступаються у кількості тим, які передбачають формування фонетичних і лексичних навичок та розвиток умінь говоріння й аудіювання. Крім того, більшість граматичних завдань, що пропонуються, являють собою звичні для студентів некомунікативні вправи на заповнення пропусків, вибір правильної граматичної форми, виправлення помилок тощо. Такі вправи безперечно сприяють формуванню граматичних навичок, але, на наш погляд, вони є недостатньо цікавими й оригінальними для того, щоб на самому початку заняття по-справжньому привернути увагу тих, хто навчається, заохотити їх до співпраці та здійснення іншомовної мовленнєвої діяльності, створити іншомовну атмосферу, в чому і полягає сутність мовленнєвої розминки. У цьому відношенні більш виграшними є нестандартні завдання, які мають творчий характер, передбачають дискусію, а також стосуються особистості студентів, дозволяють їм опинитися в центрі уваги, поговорити про себе, що, як відомо, має цінний мотиваційний ефект. Отже, **мета** цієї статті полягає в наданні прикладів завдань для мовленнєвої розминки,

спрямованих, з одного боку, на формування англомовних граматичних навичок, а з іншого, на активізацію розумової та мовленнєвої діяльності студентів на початку заняття з практичної граматики за рахунок новизни й оригінальності цих завдань, наявності елементів гри, комунікації тощо.

У межах цієї статті ми розглядаємо мовленнєву розминку (*warm-up*) як виконання студентами практичного граматичного завдання на початку заняття з метою підготовки їх до відпрацювання граматичного матеріалу англійської мови. Для того, щоб забезпечити ефективність такої розминки, завдання, що пропонуються студентам, повинні відповідати таким вимогам:

- *короткочасність* – з огляду на свою підготовчу природу розминка є відносно обмеженою в часі. Так, на практичному занятті у ВНЗ мовленнєва розминка, на нашу думку, може займати від п'яти до п'ятнадцяти хвилин;
- *потужність/доступність* – мовленнєва розминка має відповідати рівню сформованості комунікативної компетентності студентів, адже непомірно складне завдання може негативно вплинути на мотивацію, спричинити втрату впевненості в собі та зниження активності на занятті;
- *цікавість і оригінальність* – як уже було сказано, використання захопливих, нестандартних завдань підвищує ймовірність виникнення в студентів зацікавленості, позитивної мотивації, бажання навчатися;
- *спрямованість на формування граматичних навичок* – як відомо, від мовленнєвої розминки не вимагається обов'язкова співвіднесеність із темою заняття або домінуючими навичками й уміннями [7: 46], проте, враховуючи специфіку занять, про які йдеться в межах нашої публікації, ми вважаємо за доцільне зосередити увагу студентів на певному граматичному матеріалі вже на самому початку заняття, пропонуючи їм завдання, спрямовані на відпрацювання тієї чи іншої граматичної структури.

Розглянемо, як зазначені вимоги можна реалізувати під час проведення мовленнєвої розминки на заняттях із практичної граматики зі студентами мовних спеціальностей. Наведемо приклади завдань:

Приклад 1.

Guess the Question

Procedure: The students work in pairs. Each student writes down 5 answers to potential questions about themselves. Then the students swap their answers and ask each other the corresponding wh-questions. For example, if one of the answers is RUSSIA, the possible questions may be the following: *Where were you born? (in Ukraine) Where are you planning to live and work (in Ukraine or maybe abroad) Where do your grandparents live? (in RUSSIA). Bingo!*

Така розминка забере від десяти до п'ятнадцяти хвилин із розрахунку – приблизно 1 хвилина на вгадування одного запитання. Як бачимо, завдання спрямовано на формування навичок ставити спеціальні запитання (*special questions*). Цей граматичний матеріал вивчається на першому курсі мовних факультетів [4:52], що робить розминку цілком доступною та посильною для студентів, починаючи з першого року навчання. Той факт, що запитання, які ставляться, стосуються особистого життя студентів, є потужним стимулом для здійснення ними іншомовної мовленнєвої діяльності, адже всім нам знайоме бажання привернути до себе увагу співрозмовника.

Приклад 2.

Something Special

Procedure: The students draw pictures of an object that means something to them. Then in turn each student shows his/her picture to the group and answers their questions. The teacher should encourage the students to ask questions of different types (general, special, alternative, disjunctive).

Залежно від кількості студентів таке завдання можна перетворити на серію мовленнєвих розминок і виконувати їх протягом декількох занять, тим самим дотримуючись вказаних вище часових обмежень. Щодо посильності завдання та забезпечення зацікавленості студентів, то ця розминка повністю відповідає зазначеним вимогам, адже, як і попередня, передбачає відпрацювання вказаного у Програмі [4: 52] граматичного матеріалу та дозволяє студентам поговорити про те, що має для них особисте значення.

Приклад 3.

Rumour Has It

Procedure: The teacher asks the students to think of some celebrities (actors, musicians, politicians, etc.) and to report the latest news/rumour

about them following his/her example: *She is said to have had a major impact upon British fashion. / She is reported to be enjoying her motherhood. / She is said to have revived public interest in the British monarchy. (Kate Middleton, Duchess of Cambridge)* The rest of the group are to guess the name.

Розминка “*Rumour Has It*” може тривати від п’яти до п’ятнадцяти хвилин залежно від кількості студентів у групі, їх обізнаності щодо недавніх подій у житті знаменитостей та спроможності швидко пригадати відповідну інформацію. При цьому, на нашу думку, мети цієї мовленнєвої розминки буде досягнуто навіть, якщо не всі студенти сформулюють належне висловлювання, адже сприйняття інформації та впізнання вивчених граматичних структур також передбачає активізацію навчальної діяльності. Як бачимо, ця розминка спрямована на формування навичок уживання безособових форм дієслова, а саме інфінітиву в межах інфінітивної конструкції *The Subjective Infinitive Construction*. Згідно з Програмою [4: 69] цей граматичний матеріал вивчається на другому курсі, отже розминку “*Rumour Has It*” доцільно пропонувати студентам під час або після вивчення теми “Безособові форми дієслова”. Стосовно того, наскільки це завдання буде цікавим для студентів, зазначимо, що ми спираємося на загальновідоме припущення, що життя знаменитих людей завжди привертає увагу суспільства, особливо молоді. З огляду на це ми розраховуємо на позитивний мотиваційний ефект обраної для обговорення теми.

Щодо тематики наступні два завдання кардинально відрізняються від наведених вище, оскільки в них йдеться про казки, що, на перший погляд, може здатися дещо несподіваним і дивним у контексті навчання студентів. Утім, ми впевнені, що звернення до казкової тематики може мати місце на заняттях у ВНЗ. По-перше, казки та їх персонажі є добре відомими студентам, тому можуть бути зручним ілюстративним матеріалом. По-друге, казки, як правило, викликають позитивні емоції та асоціації, що сприятиме створенню доброзичливої атмосфери на занятті. По-третє, однією з професій, яку отримують студенти мовних спеціальностей, є вчитель іноземної мови, і певна кількість студентів буде навчати молодших школярів, тому знання назв казок та їх персонажів англійською мовою є професійно необхідним студентам – майбутнім учителям.

Приклад 4.

Good Old Fairy Tales 1

Procedure: The teacher asks the students if they remember any fairy tales and their characters and suggests testing the students' memories in this respect. The students are to think of a fairy-tale character and describe him/her by finishing the following sentence on his/her behalf: *I feel like ...* (e.g. *I feel like eating some honey. – Winnie-the-Pooh*). The rest of the group should guess the character.

Приклад 5.

Good Old Fairy Tales 2

Procedure: The teacher asks the students to think of their favourite fairy-tale character and without naming them to say what he/she should/n't have done in order to avoid getting into trouble, e.g. *They should have built brick houses (the first two little pigs from 'The Three Little Pigs')*. *She shouldn't have talked to a stranger (Little Red Riding Hood)*. The rest of the group are to guess the character.

Щодо часових затрат, то обидві запропоновані вище розминки “*Good Old Fairy Tales 1/2*” вкладаються в зазначений ліміт. Стосовно граматичного матеріалу та доступності завдання зазначимо, що як безособові форми дієслова, так і модальні дієслова вивчаються протягом другого року навчання [4: 69], у зв'язку з чим ефективно використання цих розминок можливе, починаючи з другого курсу, а саме з моменту вивчення відповідних тем.

Нижче ми наводимо два завдання на відпрацювання вживання умовного способу дієслова. За Програмою цей матеріал має вивчатися вже на другому курсі [4: 70], проте в деяких робочих програмах, як нам відомо, він переноситься на третій рік навчання. Отже посиленість двох наступних завдань зумовлюється тим, коли саме студенти знайомляться з умовним способом.

Приклад 6.

Discussion Questions

Procedure: The teacher gives the students a question to discuss in pairs. The students discuss it for no longer than 5 minutes and then share their most original ideas with the rest of the group.

Suggested questions [8:2]:

- *If you could address the whole world, what would you say?*
- *What political, economic, social, etc. changes would you*

- introduce to the way our country is run if you were the President of Ukraine?*
- *What would you change about the Ukrainian educational system if you were appointed Minister of Education?*
 - *If you could have lunch with anyone in the world, who would you choose?*
 - *What would you do if a genie gave you three wishes?*
 - *What would you do differently if there were 30 hours in a day?*
 - *If money was no problem, where would you go on holiday?*
 - *What three books would you choose to read if you had to spend a month on a desert island?*
 - *How would your life be different if you had a twin?*
 - *How would the political, economic, social situation in our country be different nowadays if you had been elected President of Ukraine in the latest election?*
 - *What would you have asked for if a genie had granted you three wishes?*
 - *What profession would you have chosen if you had been born 50 years ago?*
 - *How would your life be different now if you hadn't entered this university?*
 - *What would our life be like now if the mobile phone hadn't been invented? etc.*

Ця мовленнєва розминка цілком відповідатиме часовим вимогам, якщо студентам пропонується одне питання для обговорення. Більш того, наведені вище питання дозволяють використовувати цю розминку протягом серії занять, створюючи поступовий перехід від умовних речень другого типу до умовних речень третього та змішаного типів. Для забезпечення зацікавленості студентів ми добирали, так би мовити, провокаційні питання, які мають викликати в студентів бажання висловитися з того чи іншого приводу.

Приклад 7.

If ...

Procedure: The teacher asks the students to think of some significant events in their lives and to imagine what would have happened or what their life would be like at present if they had done something different in the past, e.g. *If I hadn't given up the violin, I would have become an*

orchestral player / I would play in an orchestra now.

Ця мовленнєва розминка, як і попередні, не забере у викладача багато часу та, як перші два приклади, стосується життя студентів за межами аудиторії, що, за нашим переконанням, матиме сприятливий мотиваційний ефект.

Як бачимо, всі запропоновані завдання мають назву, яка або відображає суть конкретного завдання, наприклад, *Discussion Questions, Guess the Question*, або створює певний образ, як-от *Something Special, Rumour Has It, Good Old Fairy Tales, If ...*. Надання таких назв, на нашу думку, сприяє зручності використання завдань, оскільки викладачу достатньо буде запам'ятати назву, щоб у разі потреби пригадати суть та зміст завдання. Ще однією перевагою запропонованих завдань є те, що вони не потребують ані розробки додаткових матеріалів (мається на увазі підбір викладачем серій малюнків, виготовлення роздавальних навчальних карток, таблиць, схем тощо), ані значних часових затрат у плані підготовки до занять.

Зважаючи на той факт, що всі запропоновані завдання відповідають означеним вище вимогам до мовленнєвої розминки, можна зробити висновок про те, що їх використання на початку занять із практичної граматики сприятиме активізації розумової та мовленнєвої діяльності студентів і, тим самим, підвищенню якості й ефективності навчання. **Перспективи** подальших досліджень у даному напрямку ми вбачаємо в розробці серії завдань для мовленнєвої розминки, які охоплюють основний граматичний матеріал, передбачений чинною Програмою, та в укладанні відповідних методичних рекомендацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврилюк І.М. Мовленнєва зарядка [Електронний ресурс] / І.М. Гаврилюк. – Режим доступу : <http://oblosvita.com/navigaciya/skrynka/inozemna/2375-movlennyeva-zaryadka-warm-up.html>
2. Калганова Ф.А. Речевая зарядка или как разогреть интерес к языку [Электронный ресурс] / Ф.А. Калганова. – Режим доступу : <http://www.openclass.ru/node/118770>
3. Мовленнєва зарядка – акумулятор навчального заняття. Практико-орієнтований посібник для вчителів англійської мови / [Укладачі Михайкіна М.Г., Жерліцина О.М., Демиденко І.В.]. – Харцизьк, 2013. – 31 с.
4. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання) : проект / Кол. авторів: С.Ю. Ніколаєва, М.І. Соловей

- (керівники), Ю.В. Головач та ін. – К. : The British Council, 2001. – X, 248 с.
5. Stein-Ross K. Daily Warm-Ups: Grammar & Usage [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://katstein-ross.escuelacamproalegre.wikispaces.net/file/view/WarmUpsGrammar_PDF_Book.pdf
 6. The Recipe Book / [Ed. by Seth Lindstromberg]. – Longman, 1996. – 92 p.
 7. TKT Essentials. Trainer's Guide. – The British Council, 2008. – 92 p.
 8. 100 warm-up questions [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.roadtogrammar.com/dl/warmers.pdf>